

УДК 911.3:314 (447)

ГЕОКУЛЬТУРНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ТА ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНІ ТУРИСТИЧНІ РЕСУРСИ ДУЖЕ МАЛИХ МІСЬКИХ ПОСЕЛЕНЬ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛ.

Наталія Дністрянська, Мирослав Дністрянський

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. П. Дорошенка, 41, 79000, м. Львів, Україна,
e-mail: m_dnister@ukr.net*

Розкрито сутність поняття “геокультурний потенціал населеного пункту”. Обґрунтовано провідну роль етнонаціонального та релігійного чинників у формуванні геокультурного потенціалу дуже малих міських поселень. Визначено основні етапи трансформації етнонаціональної та релігійної структури населення Львівської обл. і її вплив на формування культурної спадщини малих міських поселень. Зроблено висновок про те, що основу геокультурного потенціалу дуже малих міських поселень регіону становлять українські культурні традиції, поєднані з досвідом інших етнічних груп, насамперед польської, німецької та єврейської. Проаналізовано диференціацію селищ міського типу та дуже малих міст за особливостями зосередження пам’яток архітектури та визначено його суспільно-географічне значення. Окреслено деякі варіанти використання геокультурного потенціалу дуже малих міських поселень у туристичній галузі.

Ключові слова: культурна спадщина, геокультурний потенціал населених пунктів, дуже малі міські поселення, історико-культурні туристичні ресурси, туризм.

Важливою складовою потенціалу кожного поселення є сукупність його культурних надбань (матеріальних і духовних), що сформувалися в процесі історичного розвитку під впливом різних чинників, насамперед – етнонаціонального й релігійного. Саме етнонаціональні та релігійні відносини відіграли провідну роль у формуванні як традиційної, так і сучасної, насамперед сакральної, архітектури й мистецтва, становленні культурних традицій і культурно-ментальних цінностей загалом. І, що важливо, становлення культурного середовища поселень відбувалося не лише з огляду на етнічний та релігійний склад їхнього населення, а й у контексті культурних взаємин з навколишнім соціальним середовищем, тобто суттєво залежало і від їхньої суспільно-географічної позиційності та інших географічних характеристик місцевості, у тому числі й естетики місцевих краєвидів. Особливо це стосується невеликих міських населених пунктів, які відчували культурні впливи і сільської місцевості, і великих міст. Тому з огляду на значущість географічних відношень культурну сферу населених пунктів, яка безпосередньо охоплює і мешканців як носіїв культурних традицій та цінностей, і всю сукупність об’єктів матеріальної культури в контексті привабливості місцевих краєвидів, доцільно трактувати як особливий *геокультурний потенціал* їхнього розвитку.

Геокультурний потенціал поселень безпосередньо впливає на ментальність та поведінку населення, у тому числі й політичну та соціально-економічну. Суттєвим є і його практичне значення в організації роботи деяких галузей сфери послуг. Зокрема, для туристичної галузі серед усього культурного різноманіття особливо актуальним є поширення пам’яток архітектури та сакральної культури, які мають найбільше атрак-

ційне значення, а також наявність значущих історичних подій, традицій, художніх промислів тощо.

Питання формування, збереження та раціонального використання культурної спадщини малих міських поселень – міждисциплінарна проблема, яка, однак, ще не набула адекватного відображення в суспільно-географічній літературі. Лише деякі аспекти проблеми висвітлені в контексті географічного дослідження культурних ландшафтів і культурної спадщини (В. Воловик, К. Горб, О. Дмитрук, І. Ровенчак та ін.) та вивчення історико-культурних туристичних ресурсів (О. Бейдик, З. Касянчук, С. Кузик, М. Рутинський та ін.).

З огляду на чинники формування геокультурного потенціалу поселень та його структуру в методології їхнього суспільно-географічного аналізу необхідно робити акцент на такому: а) дослідженні передумов і реальних співвідношень у геокультурних взаєминах; б) інвентаризації пам'яток архітектури (традиційної, оборонної, житлової і сакральної) та стану культурного фонду загалом; в) визначенні перспектив збереження культурної спадщини, а також використання різних компонентів геокультурного потенціалу в організації туристичної діяльності.

Отже, у Львівській обл. сьогодні є 56 дуже малих міських поселень: 34 селища міського типу (містечка) (Бориня, Брюховичі, Великий Любін, Верхнє Синьовидне, Гірник, Гніздичів, Дашава, Добротвір, Дубляни, Жвирка, Журавно, Запитів, Івано-Франкове, Краковець, Красне, Куликів, Лопатин, Магерів, Меденичі, Немирів, Нижанковичі, Новий Яричів, Нові Стрілища, Олесько, Підбуж, Підкамінь, Поморяни, Розділ, Рудне, Славське, Стара Сіль, Східниця, Шкло, Щирець) та 22 дуже малі міста (Белз, Бібрка, Буськ, Великі Мости, Глиняни, Добромил, Комарно, Моршин, Мостиська, Новий Калинів, Перемишляни, Пустомити, Рава-Руська, Радехів, Рудки, Сколе, Старий Самбір, Судова Вишня, Турка, Угнів, Хирів, Ходорів) [1]. До середини ХХ ст. більшість міських поселень на території сучасної Львівської обл. помітно відрізнялася від сільської місцевості за етнічною структурою, адже її формування в містах і містечках суттєво залежало від тенденцій міграцій та від політико-географічних змін. Значною мірою саме внаслідок несприятливих економічних умов та дискримінаційної державної політики до середини ХХ ст. етнічні українці становили меншість у міському населенні Львівщини. Хоча в теперішніх селищах, більшість з яких наприкінці ХІХ–початку ХХ ст. були містечками, частка українців була дещо вищою, ніж у великих містах. Це засвідчують і матеріали обстежень, зроблені В. Кубійовичем [2] на 1939 р., тобто до початку Другої світової війни, унаслідок якої етнічною структурою західноукраїнських регіонів зазнала суттєвих змін. Та все ж у тих сучасних селищах, які на той час були селами, етнічна структура населення вирізнялася значно більшою часткою українців. Наприклад, у Гніздичеві й Запитові українці становили понад 90 %, Підбужі і Славському – понад 80, у Верхньому Синьовидному та Великому Любні – понад 70 %. Відчутним було переважання українців у Борині, Нових Стрілищах та Шклі. Виняток у цьому аспекті становили теперішні селища, розміщені близько до тогочасних великих міст (Меденичі, Брюховичі, Рудне, Дубляни та Дашава), де більшістю населення були поляки й латинники. Українці становили меншість і в тих сучасних селищах, які мали на той час міські права (Підкамінь, Івано-Франкове, Краковець, Немирів, Новий Яричів, Нижанковичі, Стара Сіль, Розділ, Щирець). У деяких із цих селищ (Немирів, Краковець, Щирець, Розділ, Новий Яричів) абсолютною чи відносною більшістю були євреї, в інших – поляки і латинники. Українці кількісно

переважали лише в кількох тодішніх містечках – Магерові, Журавні, Олеську, Поморянах, Лопатині, Куликові. Представники інших етнічних груп, головню німці, становили значну частку лише у Борині (близько 150 осіб, 6 % від усього населення) та значно меншу у Щирці й Дашаві (близько 40 осіб) [2].

Етнічна структура сучасних дуже малих міст Львівської обл. до Другої світової війни також була сформована представниками трьох спільнот – українців, поляків і євреїв. Лише в кількох з сучасних дуже малих міст регіону якась із цих етнічних груп мала абсолютну більшість, тобто 50 % і більше: українці – у Моршині (на той час це було сільське поселення), євреї – у Белзі, Рава-Руській і Рудках, поляки – у Буську і Пустомитах (на той час також село). Відносно більшість етнічно українське населення становило в Бібрці, Великих Мостах, Глинянах, Старому Самборі, Судовій Вишні, євреї – у Добромилі, Комарному, Мостиськах, Перемишлянах, Радехові, Сколе, Турці, Угневі, поляки – лише у Хирові та Ходорові. Інші етнічні групи, головню німці, становили певний прошарок лише в Перемишлянах, Моршині, Добромилі, Комарному [2].

Етнічний склад населення дуже малих міських поселень був відображений у їхній сакральній архітектурі, оскільки узгоджувався зі структурою релігійної сфери: більшість українців становили греко-католики, більшість поляків – римо-католики, а євреїв – іудеї. Виняток становили лише невеликі групи, зокрема, так званих латинників, які здебільшого були етнічно невизначеним, а подекуди і змішаним населенням, яке у побуті користувалося українською мовою, проте за віровизнанням належало до римо-католицької церкви.

У другій половині XX ст. внаслідок об'єктивних урбанізаційних процесів українське населення, незважаючи на політику русифікації, стало в усіх міських поселеннях абсолютною більшістю, уперше за останні століття долаючи величезні контрасти в етнічній структурі сільського і міського населення. Наприклад, за результатами першого повоєнного перепису 1959 р. в усіх сучасних селищах міського типу та дуже малих містах етнічною більшістю стали українці. Водночас змінилося співвідношення інших етнічних спільнот: унаслідок територіально-політичних змін та голокосту єврейського населення у воєнні часи різко зменшилася частка поляків і євреїв, а внаслідок міграцій зросла частка росіян. Зміни етнічної структури населення детермінували й трансформацію його релігійного складу. Незважаючи на тогочасне культивування ідеології атеїзму та фактичне визнання лише однієї офіційної православної церкви, більшість українського населення продовжувала зберігати традиційну греко-католицьку ідентичність.

Деякі нові тенденції зафіксував перепис 1989 р., який уже відбувався в умовах активного українського культурно-політичного піднесення, що виявилось у створенні низки громадсько-політичних організацій, виході з підпілля української греко-католицької церкви, появі громад української автокефальної православної церкви. За результатами перепису у структурі міського населення Львівської обл. українці становили 84,9 %, етнічні меншини – 15,1, у тім числі росіяни – 11,6, поляки – 1,1, євреї – 0,9, 0,6, білоруси – 0,64 %. У міських поселеннях проживало 55,4 % всіх українців області, 96,8 % всіх росіян, 99,6 % євреїв і 67,7 % поляків. Частка українців у всіх містах області перевищувала 70,0% [3]. Етнонаціональна структура населення селищ міського типу області та дуже малих міст ще більше наблизилася до етнонаціональної структури сільського населення. Згідно з офіційними даними, лише в шести селищах (Брюховичі, Добротвір, Меденичі, Підкамінь, Східниця, Щирець) частка

етнічних українців була в інтервалі від 90 до 95 %. У всіх інших дуже малих міських поселеннях частка українців була понад 95 %. Найнижча відносна кількість українців простежувалася в селищі Брюховичі (90,7 %), найвища – у селищі Дашава (98,9 %). Серед етнонаціональних меншин у більшості селищ на першому місці були росіяни. Найбільше зосередження етнічних росіян було характерне для селищ – рекреаційних та промислових центрів. Найвища частка росіян зафіксована в селищі Брюховичі (6,4 %). І лише у чотирьох селищах (Меденичі, Поморяни, Стара Сіль, Щирець) другою за кількістю після українців етнонаціональною групою були поляки. Відносно найбільша їхня кількість проживала у селищі Меденичі (6,9 % від усього населення) [3].

Більш диференційованим був у 1989 р. етнічний склад дуже малих міст. У деяких з них, зокрема, в Моршині й Мостиськах, частка етнічних меншин перевищувала 20 %. Якщо Моршин як рекреаційний центр виділявся значною часткою росіян (17,2 %), то Мостиська – порівняно високою часткою поляків (21,6 % від усього населення), що пов'язано насамперед з його прикордонним розміщенням, та все ж майже в усіх дуже малих містах переважали етнічні українці. Зокрема, у Белзі, Бібрці, Буську, Глинянах, Добромилі, Комарно, Перемишлянах, Пустомитах, Радехові, Рудках, Судовій Вишні, Турці, Угневі, Ходорові їхня частка перевищувала 95 %. Найбільш етнічно однорідним було дуже мале місто Турка (98,4 % українців) [3].

Упродовж 90-х років XX ст. зростання питомої ваги етнічно українського населення в міських поселеннях продовжувалося. Наприклад, згідно з переписом 2001 р. частка українців у міському населенні порівняно з попереднім періодом зросла на 7,2 % (з 84,8 % у 1989 р. до 92,0 % у 2001 р.), головню завдяки трансформації етнонаціональної структури Львова та більших міст. Проте й у селищах та дуже малих містах також зменшилася питома вага етнічних росіян та ще більше зросла частка етнічних українців. Зокрема, у селищі Брюховичі частка українців збільшилася з 90,7 до 94,2 %, а частка росіян зменшилася з 6,4 до 3,5 % [4]. Отже, загалом сучасна етнонаціональна структура містечок Львівської обл. дає змогу формувати широке і різноманітне середовище української культури. Водночас, з огляду на історичні традиції присутності у цих поселеннях представників інших груп, передусім поляків, євреїв, німців, збереження їхніх пам'яток, культурна сфера селищ регіону може мати й міжнародне культурне значення.

Ще однією важливою складовою геокультурного потенціалу Львівського регіону є високий рівень релігійності населення, характерний як для сільського, так і для міського населення, що є одним з найвищих в Україні та Європі загалом. Відродження у дуже малих міських поселеннях традиційних християнських конфесій, насамперед Української греко-католицької церкви, разом з духовними здобутками суттєво поліпшило і зовнішній вигляд поселень через створення нових храмів, відбудову історичних релігійних споруд, упорядкування інших сакральних місць.

Релігійно-конфесійну структуру населення селищ, як і регіону загалом, детально окреслити неможливо через брак відповідних даних за переписами населення. Офіційні відомства подають лише кількість громад різних конфесій, яка може бути лише певним орієнтиром у визначенні релігійно-конфесійного складу населення, оскільки громади суттєво відрізняються за кількістю вірних. У 2010 р. у Львівській обл., згідно з офіційними даними, 53 % усіх громад належали Українській греко-католицькій церкві, 16 % – Українській православної церкві Київського патріархату, 13 % – Українській автокефальній православної церкві, 5 % – Римо-католицькій церкві, 2 % – Українській

православній церкві (Московського патріархату), 10 % – протестантським конфесіям [5]. Можна припустити, що в сільській місцевості, а також селищах міського типу, однорідність релігійно-конфесійної сфери зростає в напрямі збільшення частки греко-католицьких громад. З ураховуючи більших розмірів традиційних конфесій припускаємо, що частка вірних Української греко-католицької церкви досягає у середньому 80 %. Широкою є і мережа релігійних храмів у дуже малих міських поселеннях (табл. 1), яка загалом дає змогу всім громадам забезпечувати свої релігійні права. Наприклад, у селищах міського типу їхня кількість коливається від одного (у семи селищах) до семи (у Красному). У чотирьох селищах (Великий Любінь, Немирів, Підкамінь, Меденичі) є по чотири храми, а в Старій Солі – п'ять. Серед дуже малих міст лідерами за кількістю чинних храмів є Рудки (сім), Турка (шість), Пустомити, Великі Мости, Добромиль і Старий Самбір (по п'ять).

Таблиця 1

Зосередження історико-культурних пам'яток та релігійних храмів
у селищах Львівської обл.

Селища	Пам'ятки архітектури	Площа історико-культурного фонду, га	Кількість релігійних храмів
1	2	3	4
Бориня	Церква 1912 р. Перебудований під церкву костел, будівництво розпочате в 1939 р.	-	3
Брюховичі	Дерев'яна Троїцька церква, 1756 р. – пам'ятка архітектури національного значення. Перебудований під церкву костел, 1925–1939 рр.	-	3
Великий Любінь	Палац Бруницьких, сучасний вигляд з XVIII ст. Дерев'яна церква, 1854 р.	-	4
Верхнє Синьовидне	-	-	1
Гірник	-	-	1
Гніздичів	Монастир, XVIII ст.	-	2
Дашава	-	-	1
Добротвір	-	-	3
Дубляни	Пам'ятка архітектури місцевого значення – церква, побудована в 1870 р.	1,7	3
Жвирка	Монастир бернардинів з бароковим костелом Діви Марії (з XVII ст.)	-	1
Журавно	Журавнівська ратуша, палац Скшинських, початок XX ст., дендропарк, синагога (XVIII ст.), католицька каплиця Чарторийських-Скшинських	-	3
Запитів		-	1
Івано-Франкове		-	3
Краковець	Костел, кінець XVIII ст.	-	2
Красне	-	-	7
Куликів	Костел 1538 р.	-	3

Закінчення табл.

1	2	3	4
Лопатин	Костел 1772 р.	0,9	3
Магерів	Костел, збудований у 1845 р. Дерев'яна церква, збудована в 1697 р.	1,0	2
Меденичі	Дерев'яна церква 1644 р.	0,6	4
Немирів	-	-	4
Нижанковичі	Нижанковицька ратуша, збудована у 1759 р. Троїцька церква XVI ст. Троїцький костел XVII ст.	-	2
Новий Яричів	Костел XVIII ст.	-	3
Нові Стрілища	Бароковий костел XVII ст. Парафіяльна церква	-	1
Олесько	Олеський замок XIV ст.	15,1	3
Підбуж	Церква 1722 р. Церква XIX ст.	-	3
Підкамінь	Монастир, XVIII ст.	-	4
Поморяни	Поморянський замок XV ст. Неоготична будівля ратуші, церква 1690 р., костел 1738 р.	1,6	3
Розділ	Монастир XVIII ст., палац Жевуських-Лянцкоронських XVIII-XIX ст., церква XVIII ст.	-	2
Рудне	Церква Воздвиження Чесного Хреста XIX ст.	-	2
Славське	Церква 1901 р., архітектор В. Нагірний	-	1
Стара Сіль	Дерев'яна церква 1440 р. – найстаріша дерев'яна церква Старосамбірщини, дерев'яна церква 1460 р., церква 1810 р., вілла Анна 1911 р., костел 1660 р.	-	5
Східниця	Руїни східницького замку	-	3
Шкло	Заїжджий двір з поштою і корчмою, збудований у 1696 р., церква 1732 р.	-	3
Щирець	Костел 1410 р. Троїцька церква XVI ст.	-	3

Для оцінення культурного потенціалу селищ важливо також виділити такі пам'ятки архітектури оборонного й сакрального значення, які мають і духовне, та можуть мати деяке практичне значення, зокрема, у контексті перспектив розвитку туризму. Зосередження таких об'єктів на території селищ (див. табл. 1) є доволі значним, оскільки багато з них мають багаті історичні традиції. Згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 26 липня 2001 р. усі дуже малі міста і більше половини селищ (Брюховичі, Великий Любін, Гніздичів, Івано-Франкове, Краковець, Куликів, Магерів, Меденичі, Немирів, Нижанковичі, Новий Яричів, Олесько, Підкамінь, Поморяни, Розділ, Стара Сіль, Шкло, Щирець) включено до Списку історичних населених місць України.

Серед селищ міського типу щодо забезпеченості історико-культурними пам'ятками сьогодні особливо виділяється селище Олесько, де розміщений відомий далеко за межами України Олеський замок і Державний музей заповідник "Олеський замок". Найбільшою в Олеську є і площа історико-культурного фонду – 15,1 га. Значні перспективи в контексті розвитку цього виду туризму мають селище Підкамінь (монастир домініканців XV–XVIII ст.), Поморяни (ратуша, замок XVI–XVII ст., церква 1690 р., костел 1738 р.), Розділ (монастир XVIII ст., палац Жевуських-Лянцкоронських XVIII–XIX ст., церква XVIII ст.), Стара Сіль (дерев'яна церква 1440 р. – найстаріша дерев'яна церква Старосамбірщини, дерев'яна церква 1460 р., церква 1810 р., вілла Анна 1911 р.,

костел 1660 р.), Журавно (Журавнівська ратуша, палац Скшинських (початок XX ст.), дендропарк, синагога (XVIII ст.), католицька каплиця Чарторийських-Скшинських).

Ще більший потенціал історико-культурних пам'яток та вагомих історичних подій (вони становлять основу "подієвих" ресурсів) мають дуже малі міста (див. табл. 2). Зокрема, майже в кожному такому поселенні є храми, які відображають різні особливості та етапи розвитку української сакральної архітектури. Наприклад, церкви XVII–XVIII ст., які мають культурну цінність, розміщені в Белзі, Буську, Комарному, Мостиськах, Радехові, Сколе, Турці, Угневі. З деякими дуже малими містами пов'язані важливі події української історії, починаючи з часів Галицько-Волинського князівства та українського національно-визвольного руху. Так само широким є представництво сакральної архітектури для вірних латинського обряду, а також різних житлових будівель, які відображають загальноєвропейські тенденції розвитку культури. Це стосується, зокрема, костелів і монастирів у містах Белз, Бібрка, Глиняни, Добромиль, Комарно, Перемишляни, Рава-Руська, Судова Вишня, Угнів, Ходорів, пам'яток житлового, громадського й оборонного будівництва у Буську, Добромилі, Мостиськах, Пустомитах, Радехові, Рудках, Судовій Вишні, Хирові. Різні пам'ятки культурної спадщини та історії єврейського народу найбільше зосереджені у містах Белз, Радехів, Старий Самбір, Турка, Угнів. З урахуванням розміщення цінних пам'яток культури різних національних традицій найбільшими вузловими центрами є Белз (костел і домініканський монастир XVII ст., костел Пресвятої Діви Марії 1911 р., дерев'яна церква св. Параскеви XVII ст., каплиця Снопковських 1606 р., Белзька ратуша XVII ст., католицький та іудейський цвинтарі), Добромиль (замок Гербуртів XVI ст., монастир св. Онуфрія XVIII ст., костел Преображення Господнього XVI ст., ратуша XVIII ст.), Мостиська (костел домініканів 1596 р., костел св. Івана Хрестителя 1550 р., церква Покрови 1636 р., церква св. Юрія 1596 р., церква Вознесіння, 1720 р., палац Страхоцького, XIX ст.), Угнів (костел Успіння Пресвятої Богородиці 1695 р., церква Різдва Богородиці з дерев'яною дзвіницею 1857 р., синагога початку XX ст., мурована плебанія XVII ст., млин XIX ст.). Однак багато важливих об'єктів культурної спадщини у дуже малих міських поселеннях Львівської обл. ще не зачислено до історико-культурного фонду, недостатньо облікованими є пам'ятки традиційного народного будівництва. Зокрема, з 34 селищ міського типу лише у шести (Дубляни, Лопатин, Магерів, Меденичі, Олесько, Поморяни) виділено площі історико-культурного фонду.

Таблиця 2

Зосередження історично-культурних пам'яток та релігійних храмів
у дуже малих містах Львівської обл.

Дуже малі міста	Пам'ятки архітектури	Кількість релігійних храмів
1	2	3
Белз	Костел і домініканський монастир XVII ст., костел Пресвятої Діви Марії 1911 р., дерев'яна церква св. Параскеви XVII ст., каплиця Снопковських 1606 р., Белзька ратуша XVII ст., католицький та іудейський цвинтарі	2
Бібрка	Костел св. Миколая XV ст.	4
Буськ	Палац графа Бадені XIX ст., Онуфріївська церква XVII ст., церква св. Параскеви XVIII ст.	

Закінчення табл.

1	2	3
Великі Мости	-	5
Глиняни	Костел св. Духа Х–VII ст., церква Успіння пр. Богородиці з чудотворною іконою кінця XV ст., церква св. Миколая XIX ст.	1
Доброміль	Замок Гербуртів XVI ст., монастир св. Онуфрія, XVIII ст., костел Преображення Господнього XVI ст., ратуша XVIII ст.	
Комарно	Михайлівська церква XVIII ст., костел Різдва Богородиці, XVII ст.	4
Моршин		
Мостиська	Костел домініканів 1596 р., костел св. Івана Хрестителя 1550 р., церква Покрови 1636 р., церква св. Юрія 1596 р., церква Вознесіння 1720 р., палац Страхоцького XIX ст.	7
Новий Калинів	-	1
Перемишляни	Костел св. апостолів Петра і Павла XVIII ст.	4
Пустомити	Палац 1930-х років	5
Радехів	Церква св. Миколая 1918 р., будинок міської ради 1910 р., будинок народного дому 1912 р., будинок школи мистецтва 1910 р., Ринкова площа XIX ст., синагога XVIII ст.	4
Рава-Руська	Костел св. Михайла та монастир реформатів, XVIII ст.	
Рудки	Палац Фредрів–Шептицьких, XIX ст.	7
Сколе	Церква св. великомученика Пантелеймона 1597 р., дзвіниця XVII ст., церква Різдва Пресвятої Богородиці 1896 р., костел Семи Скорбот Діви Марії 1898 р.	
Старий Самбір	Синагога XIX ст., єврейський цвинтар	5
Судова Вишня	Ратуша, залишки монастиря отців францисканців-реформатів 1730 р., колишній костел 1880–1990 рр., руїни палацу першої половини XIX ст.	
Турка	Церква перенесення мощів св. Миколая 1776 р., церква св. Миколая 1739 р., церква Успіння Пресвятої Богородиці 1750 р., Успенський костел 1778 р., синагога XIX ст., ринкова площа з ратушею	6
Угнів	Костел Успіння Пресвятої Богородиці 1695 р., церква Різдва Богородиці з дерев'яною дзвіницею 1857 р., синагога початку XX ст., мурована плебанія XVII ст., млин XIX ст.	1
Хирів	Комплекс споруд хирівської єзуїтської колегії, церква Різдва Пресвятої Богородиці 1848 р., залізничний вокзал 1872 р.	2
Ходорів	Костел Усіх Святих 1779 р.	3

Резервом залучення туристів, а також соціально-економічного піднесення селищ міського типу і дуже малих міст загалом міг би стати розвиток у поселеннях цього типу художніх промислів, що, зокрема, характерне для багатьох гірських і передгірських селищ Івано-Франківської та Чернівецької областей. Сьогодні деякі перспективи в цьому аспекті мають лише селища Підкам'янь, де розвинуто виробництво художньої (Гаварецької) кераміки, та Івано-Франкове, відоме вишивками та художньою дерев'яною різьбою. Намагання розвивати бойківські народні промисли і ремесла помітні у селищі Бориня, де функціонує професійний ліцей народних промислів і ремесел, а також у Турці та Сколе.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Дністрянська Н. І. Дуже малі міські поселення Львівської області: суспільно-географічний потенціал та перспективи розвитку : монографія // Н. І. Дністрянська, М. С. Дністрянський. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2013. – 198 с.
2. Кубійович. В. Етнічні групи південно-західної України (Галичини) на 1.1.1939 року : карта // В. Кубійович. – Весбаден, 1983.
3. Населення Львівської області. За даними Всесоюзного перепису населення на 12 січня 1989 року. Ч. 1. – Львів : Львівське обласне управління статистики, 1990. – 92 с.
4. Населення Львівської області. За підсумками Всеукраїнського перепису населення 2001 року. – Львів : Головне управління статистики у Львівській області, 2003. – 15 с.
5. Релігійні організації в Україні станом на 1 січня 2010 року. – К. : Державний комітет у справах національностей і релігій, 2010.

REFERENCES

1. Dnistrianska, N. I., & Dnistrianskyi, M. S. (2013). *Duzhe mali miski poselennia Lvivskoi oblasti: suspilno-geohrafichniyi potentsial ta perspektyvy rozvytku*. Lviv: LNU imeni Ivana Franka, 198 pp. (in Ukrainian).
2. Kubijovych, V. (1983). *Etnichni hrupy pivdenno-zakhidnoi Ukrainy (Halychyny) na 1.1.1939 roku: karta*. Vesbaden (in Ukrainian).
3. Lvivske oblasne upravlinnia statystyky. (1990). *Naseleennia Lvivskoi oblasti. Za danymy Vsesoiuznoho perepysu naseleennia na 12 sichnia 1989 roku (1)*. Lviv, 92 pp. (in Ukrainian).
4. Holovne upravlinnia statystyky u Lvivskii oblasti. (2003). *Naseleennia Lvivskoi oblasti. Za pidsumkamy Vseukrainskoho perepysu naseleennia 2001 roku*. Lviv, 15 pp. (in Ukrainian).
5. Derzhavnyi komitet u spravakh natsionalnostei i relihii. (2010). *Relihiini orhanizatsii v Ukraini stanom na 1 sichnia 2010 roku*. Kyiv (in Ukrainian).

Стаття: надійшла до редакції 31.08.2015
доопрацьована 09.10.2015
прийнята до друку 17.11.2015

GEOCULTURAL POTENTIAL AND HISTORIC-CULTURAL TOURISM RESOURCES OF VERY SMALL URBAN SETTLEMENTS IN LVIV REGION

Natalia Dnistrianska, Myroslav Dnistriansky

*Ivan Franko National University of Lviv,
P. Doroshenko Str., 41, UA – 79000 Lviv, Ukraine,
e-mail: m_dnister@ukr.net*

The essence of the concept of “geo-cultural potential settlement” is uncovered. Leading role of ethnic and religious factors in the formation of geo-cultural potential of very small urban settlements is grounded. The main stages of transformation of ethnic and religious structure of the population of Lviv region are defined and her influence on the formation of the cultural heritage of small urban settlements. It is concluded that the basis of geo-cultural potential of very small urban settlements of the region are Ukrainian cultural traditions, combined with the experience of other ethnic groups, especially the Polish, German and Jewish. The differentiation of urban villages and small towns a concentration on features monuments are analyzed and its socio-geographic importance are defined. Some options for using geo-cultural potential of very small urban settlements in the tourism industry are outlined.

Key words: cultural heritage, geo-cultural potential settlements, a small urban settlement, historical and cultural tourism resources, tourism.